

Afgestudeerd en dan?

Een onderzoek naar het toekomstbeeld van de vierde en hogerejaars toegepaste psychologie studenten aan de Hogeschool Leiden.

Ik verklaar dat dit werk door Julia Geraads is geschreven en vrij is van fraude en plagiaat

Julia Geraads 1119529
TPH(DU)48 Afstuderen
Bachelor scriptie
Kans 2
Toegepaste psychologie
Hogeschool Leiden
Begeleidend docent: Floor Luijkx
Examinator: Arjan Barendse
Opdrachtgever: Nathalie van Hulzen, Onderzoeksteam Studiesucces
Datum: 20-06-2023

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Hoofdstuk 1: Aanleiding	4
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	6
2.1 ASE-model	6
2.1.1 Attitude	6
2.1.2 Subjectieve norm	7
2.1.3 Waargenomen gedragscontrole	7
2.1.4 ASE-model toegepast op eerder onderzoek over loopbaankeuzes	8
2.2 Doelgroep	8
2.3 Deelvragen	9
Hoofdstuk 3: Methode	10
3.1 Data-analyse	10
3.2 Betrouwbaarheid en validiteit	11
3.4 Ethiek	11
Hoofdstuk 4: Resultaten	13
Hoofdstuk 5: Conclusie	17
Hoofdstuk 6: Aanbevelingen	19
Hoofdstuk 7: Discussie	21
Bijlage 1: HBO-monitor	22
Bijlage 2: Organisatieomschrijving	23
Bijlage 3: Mail respondenten	24
Bijlage 4: Topiclijst	25
Bijlage 5: Codeboom	27
Literatuurlijst	35

Voorwoord

Dit onderzoek is geschreven door een vierdejaars toegepaste psychologie studente aan de Hogeschool Leiden. Het onderzoek gaat over het toekomstbeeld van de studenten die op dit moment aan het afstuderen zijn van de opleiding toegepaste psychologie. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht voor het Onderzoeksteam Studiesucces aan de Hogeschool Leiden.

Graag wil ik mijn opdrachtgever Nathalie van Hulzen bedanken voor het meedenken tijdens mijn onderzoek en voor alle inhoudelijke begeleiding en feedback. Daarnaast wil ik Floor Luijkx en Bertine Zech bedanken voor alle inhoudelijke begeleiding en feedback over mijn onderzoek. Tot slot wil ik ook al mijn respondenten bedanken voor het deelnemen aan mijn onderzoek en voor hun openheid tijdens de interviews.

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht voor het Onderzoeksteam Studiesucces aan de Hogeschool Leiden. De opdrachtgever is benieuwd of de vierde en hogerejaars toegepaste psychologie studenten aan de Hogeschool Leiden een beeld hebben van hun toekomst en ze wil graag weten of er mogelijkheden zijn om dit beeld te verduidelijken. Om dit te onderzoeken is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

“Op welke manier zijn de vierde en hogerejaars TP-studenten (Hogeschool Leiden) die dit jaar afstuderen, bezig met hun toekomst na de studie en welke toekomstbeelden hebben ze?”

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn er individuele interviews gehouden met toegepaste psychologie studenten. Er zijn in totaal zeven studenten geïnterviewd, deels online en deels op locatie. Tijdens de interviews is er gebruik gemaakt van een vooropgestelde topiclijst. In de topiclijst staan een aantal vragen en hoofdthema's, maar er was ook ruimte om door te vragen. De studenten zijn uitgekozen aan de hand van een steekproefkader. De onderzoeker heeft zelf alle studenten benaderd via de mail.

Uit de interviews blijkt dat de meeste studenten wel een beeld hebben van hun toekomst, maar niet alle studenten hebben een duidelijk en strak plan hoe dit beeld te bereiken. Ze ervaren het proces soms als lastig, omdat de studie erg breed is. Daarnaast kan de omgeving van de studenten hen op zowel een negatieve als positieve manier beïnvloeden om zich bezig te houden met hun toekomst. De studenten zijn niet tevreden over de voorbereiding van de opleiding op hun toekomst, terwijl sommigen hier wel behoefte aan hebben gehad of nog steeds hebben. Uit de interviews blijkt dat de studenten genoeg vertrouwen hebben in hun eigen capaciteiten om hun keuzeprocessen vorm te geven. Ondanks dit vertrouwen vinden sommigen het soms lastig om het hele keuzeprocessen vorm te geven of hoe dit te bereiken. Ook kunnen factoren van buitenaf van invloed zijn op dit proces.

De conclusie van het onderzoek is dat de studenten veel bezig zijn met de toekomst na de studie, vooral via praktijkervaringen komen ze erachter waar hun interesses liggen. Daarnaast noemen ze verbeterpunten voor de opleiding die het keuzeprocessen van de studenten kunnen vergemakkelijken. Ook voelen de meeste studenten dat ze in staat zijn om zelf een keuze te maken voor na de studie en voelen ze zich door de opleiding voldoende opgeleid om het werkveld in te gaan. De verschillende toekomstbeelden die de studenten hebben, gaan vooral over werken of doorstuderen. Vanuit de conclusies zijn er verschillende adviezen opgesteld voor de opdrachtgever. Het zijn adviezen voor de opleiding die kunnen bijdragen aan het keuzeprocessen van de studenten. Het eerste advies is om eerder te oriënteren op de toekomst. Het tweede advies is om gastsprekers uit te nodigen om te vertellen over hun ervaringen na de studie. Het derde advies is het delen van TP gerelateerde bijbaantjes door docenten. Het vierde advies is om de studenten vaardigheden aan te leren, zodat ze onverwachte gebeurtenissen om kunnen zetten in kansen. Het laatste advies is om een vervolgonderzoek uit te laten voeren, zodat er meer ervaringen naar voren komen.

Hoofdstuk 1: Aanleiding

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van Onderzoeksteam Studiesucces aan de Hogeschool Leiden. Het is een onderzoek naar het toekomstbeeld en de keuzes die studenten maken na de studie toegepaste psychologie. Vanuit het onderzoek worden er aanbevelingen gegeven aan de opdrachtgever.

De HBO-monitor is een jaarlijks onderzoek onder alle afgestudeerde hbo'ers, anderhalf jaar na diplomering. De meest recente resultaten van de afgestudeerde TP-studenten zijn van het jaar 2021. De resultaten van de HBO-monitor zijn door de opdrachtgever doorgestuurd en zijn te vinden in bijlage 1. Uit dit onderzoek blijkt dat 35% tevreden is over de voorbereiding op beroepsloopbaan, 33% vindt dat de opleiding een goede basis vormt om te starten op de arbeidsmarkt en 20% is tevreden over de voorlichting over de beroepsmogelijkheden. Aangezien deze percentages relatief laag zijn, kan hieruit afgeleid worden dat veel TP studenten niet tevreden zijn met de voorbereiding op de toekomst die na de studie vanuit de opleiding geboden wordt. Deze resultaten komen overeen met een soortgelijk onderzoek dat is uitgevoerd onder alumni studenten van de opleiding Toegepaste Psychologie. Hieruit blijkt dat ongeveer 33% zich niet voldoende voelt voorbereid op de arbeidsmarkt. Daarnaast blijkt 32% van deze studenten zich wel voldoende voorbereid voelen en 35% van deze studenten is hierin neutraal (Smerecnik, 2020).

Uit de bovenstaande onderzoeken blijkt dat veel TP-alumni studenten zich niet voldoende voorbereid voelen op de arbeidsmarkt. Echter, dit probleem lijkt niet alleen te bestaan onder TP studenten. Zo concludeert een eerder onderzoek, gepubliceerd in de Nationale Onderwijsgids (2015), dat 60% van zowel HBO als WO studenten niet weten wat ze na het afstuderen willen doen. Slechts de helft van de afstudeerders heeft een plan na het afstuderen, de andere helft gaat na de studie pas bedenken wat ze willen gaan doen (Nationale Onderwijsgids, 2015). Masterstudenten geven met name aan dat zij zich onvoldoende voorbereid voelen voor het vinden van een baan. De masterstudenten geven aan dat ze niet weten waar ze moeten beginnen. Hierin is een verschil te zien tussen mannelijke en vrouwelijke masterstudenten, waarbij naar voren komt dat vrouwelijke studenten dit lastiger vinden. Daarbij geeft 44,7% van de masterstudenten aan liever een traineeship te kiezen dan een startersfunctie (Boerman, 2021).

In het artikel van Noij (2019) wordt, naast dat studenten zich onvoldoende voorbereid voelen op de arbeidsmarkt en ze hierdoor geen baan vinden, ook gesproken over andere nadelige gevolgen. Zo ervaren veel studenten veel keuzestress. Er zijn zoveel mogelijkheden, waardoor de studenten geen duidelijk beeld meer krijgen. Deze keuzestress kan er enerzijds voor zorgen dat studenten geen keuze kunnen maken en vervolgens niets doen. Aan de andere kant is het ook mogelijk dat studenten op zoek gaan naar nog meer vacatures. Hierdoor zien zij nog meer mogelijkheden en belanden ze in een vicieuze cirkel waarin de keuzestress erger kan worden. Naast het eigen gevoel van de studenten, zoals keuzestress, voelen studenten ook druk vanuit hun omgeving. Vaak krijgen ze vanuit de omgeving regelmatig de vraag: 'Weet je al wat je gaat doen na de studie?' (Noij, 2019). Voor deze onvoorbereidheid op het leven na de studie, treden er problemen op in de overgang van de opleiding naar de arbeidsmarkt. Dit op zichzelf kan ook weer stress, demotivatie en angst veroorzaken (Schwartz et al., 2005). Bartelink en collega's (2019) concluderen daarbij dat deze problemen in de overgang van negatieve invloed kunnen zijn op de mentale gezondheid en de kwaliteit van het leven van de studenten.

Uit de bovengenoemde onderzoeken blijkt het belang van het voldoende voorbereiden van studenten op de arbeidsmarkt en het leven na de studie. Wanneer er voldoende voorbereiding is, zal dit zorgen voor een duidelijker toekomstbeeld onder studenten, wat zorgt voor een succesvollere overgang tussen opleiding en arbeidsmarkt (Koivisto et al., 2011). Onder andere hierom is de opdrachtgever benieuwd naar in hoeverre de vierde en hogerejaars TP studenten aan de Hogeschool Leiden een beeld hebben van hun toekomst na de studie. Zij vraagt zich af of de studenten een duidelijk beeld hebben van wat ze na

de studie kunnen en willen gaan doen en hoe de opleiding hen hierin kan begeleiden. Er is voornamelijk gefocust op het toekomstbeeld van de studenten en wat hun eventueel kan helpen om dit beeld duidelijker te krijgen. De adviesvraag van de opdrachtgever is: 'Wat kan de TP-studenten (Hogeschool Leiden) die in de toekomst gaan afstuderen eventueel helpen om een beter beeld van de toekomst na de studie te krijgen?'. De probleemstelling voor het onderzoek is: 'Op welke manier zijn de vierde en hogerejaars TP-studenten (Hogeschool Leiden) die dit jaar afstuderen, bezig met hun toekomst na de studie en welke toekomstbeelden hebben ze?'.

Doelstelling

De doelstelling van de opdrachtgever en voor dit onderzoek is als volgt: 'Inzicht geven in hoeverre de vierde en hogerejaars TP-studenten (Hogeschool Leiden) een beeld hebben van hun toekomst na de studie om daarmee advies te geven over wat deze studenten eventueel kan helpen om een beter beeld te krijgen'.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

2.1 ASE-model

In dit theoretisch kader dient het ASE-model als uitgangspunt, waarbij er aspecten uit andere theorieën gekoppeld worden aan de factoren van het ASE-model. Er is gekozen om dit model als uitgangspunt te nemen, omdat in het model gefocust wordt op het verklaren en aanpassen van bewust gedrag. Dit komt overeen met dit onderzoek, waarin het toekomstbeeld van de studenten centraal staat en waarbij er gekeken wordt naar de intenties en het daadwerkelijke gedrag van de studenten. In het ASE-model wordt de intentie van gedrag en het daadwerkelijk uitvoeren van gedrag bepaald door drie factoren: attitude, subjectieve norm en zelfeffectiviteit. Naast die drie factoren kunnen barrières de relatie tussen de intentie en het daadwerkelijke gedrag beïnvloeden (Alblas & Wijsman, 2013). Een eventuele barrière in dit onderzoek kan zijn dat een student geen idee heeft wat hij of zij na de studie wil doen en hoe hij of zij hier achter moet komen. Hieronder worden de drie factoren vanuit het ASE-model beschreven en gekoppeld aan aspecten uit andere modellen en theorieën.

2.1.1 Attitude

Eén van de drie factoren die de intentie van gedrag en het daadwerkelijk uitvoeren van gedrag bepaalt is de attitude. De attitude wordt gedefinieerd als de houding van een persoon ten opzichte van bepaald gedrag. Als iemand een positieve houding heeft ten opzichte van een bepaald gedrag, dan zal diegene dit gedrag sneller vertonen (Boom, 2022). Attitudes ten opzichte van bepaalde beroepen of bepaalde vervolgstudies kunnen bepalen of een student zich wel of niet gaat oriënteren op een bepaald beroep of een vervolgstudie. Als een student niet geïnteresseerd is in het uitoefenen van een bepaald beroep of een vervolgstudie, zullen ze zich minder snel oriënteren.

De planned happenstance theorie kan verklaren waarom iemand een positieve of negatieve attitude heeft. Deze theorie gaat uit van toeval en van onverwachte gebeurtenissen die de loopbaan vormgeven. Veel studenten vinden het moeilijk om erachter te komen wat voor carrière ze later willen gaan maken. Planned Happenstance speelt hierbij een belangrijke rol voor studenten, aangezien onverwachte gebeurtenissen of toeval kunnen helpen bij het begin van de loopbaanontwikkeling (Kim et al., 2014). Vanuit de planned happenstance theorie kan de attitude van de studenten zijn 'ik zie wel wat er na de studie op mijn pad komt'. Vanuit deze theorie zijn er vijf vaardigheden nodig voor het herkennen, creëren en gebruiken van onverwachte gebeurtenissen als kansen: nieuwsgierigheid, flexibiliteit, doorzettingsvermogen, optimisme en het nemen van risico's (Kim et al., 2014).

Daarnaast kan de mate van toekomstgericht denken ook invloed hebben op de attitude van studenten. Toekomstgericht denken kan ervoor zorgen dat positief gedrag gestimuleerd wordt en negatief gedrag ontmoedigd wordt. Zoals hierboven beschreven, zal iemand die een positieve attitude heeft ten opzichte van bepaald gedrag, sneller dit bepaalde gedrag gaan vertonen. Studenten die in staat zijn om toekomstgericht te denken, zullen dus sneller een positieve attitude hebben ten opzichte van hun toekomstbeeld. Bij het maken van keuzes wordt vaak een afweging gemaakt tussen de voor- en nadelen op korte termijn en op lange termijn. Voor mensen die gefocust zijn op de korte termijn, is het moeilijk om de nadelen te zien op de lange termijn. Zij kijken naar wat op dat moment in hun voordeel is, maar kijken niet naar wat later nadelig kan zijn. Mensen die meer gefocust zijn op de lange termijn, denken ook na over de mogelijk negatieve gevolgen van hun handelen. Zij vinden het makkelijker om keuzes te maken waar ze niet gelijk baat bij hebben, maar waar ze op langere termijn wel voordeel uit halen. Focus op de lange termijn en nadenken over de nadelige gevolgen van het handelen, resulteert vaak in positievere uitkomsten, zoals hogere schoolresultaten, betere plannen en meer zelfvertrouwen (Mertens, Siezeng, & van Gelder, 2022). Bij studenten die nog niet bezig zijn met de toekomst tijdens de studie, kan het gebeuren dat ze na de studie bijvoorbeeld graag een universitaire master willen volgen, maar de mogelijkheid er niet meer is om dit gelijk te gaan doen omdat ze eerder tijdens de studie een andere keuze hebben gemaakt. Zo kan de situatie ontstaan dat studenten die niet

met de toekomst bezig zijn mogelijkheden mislopen of langer bezig zijn met studeren. Tot slot heeft de social cognitive career theory (SCCT) ook een aantal aspecten die gelinkt kunnen worden aan de attitude. De SCCT probeert drie onderling gerelateerde aspecten van loopbaanontwikkeling te verklaren. Deze drie aspecten zijn: de ontwikkeling van loopbaaninteresses, het maken van beroepskeuzes en het verkrijgen en behouden van loopbaansuccessen. Zelfeffectiviteit, uitkomstverwachtingen en persoonlijke doelen dienen als de basis van de SCCT. Uitkomstverwachtingen wordt beschreven als de verwachtingen die iemand heeft over de gevolgen van het uitvoeren van bepaald gedrag (bijvoorbeeld wat gebeurt er als ik dit doe?). Mensen kiezen er eerder voor om deel te nemen aan een bepaalde activiteit als ze zien dat hun betrokkenheid leidt tot positieve resultaten (Burga et al., 2020). De attitude van de student ten opzichte van hun toekomstbeeld zal dus positief zijn als de verwachting is dat de gevolgen van het kiezen van de vervolgstap ook positief is.

2.1.2 Subjectieve norm

De tweede van de drie factoren die de intentie van gedrag en het daadwerkelijk uitvoeren van gedrag bepaalt, is de subjectieve norm. Subjectieve norm gaat over wat iemand denkt dat anderen vinden over bepaald gedrag. Als iemand denkt dat anderen het gedrag als 'goed' beschouwen, is de kans groter dat diegene dit gedrag ook gaat vertonen (Boom, 2022). Sociale invloeden, zoals de druk van ouders, vrienden of de samenleving, kunnen ook de subjectieve norm beïnvloeden en dus indirect een rol spelen bij het maken van loopbaankeuzes. Als ouders bijvoorbeeld verwachten dat hun kind een bepaald beroep kiest, kan dit invloed hebben op het keuzeproces van het kind. Vanuit de zelfdeterminatietheorie (ZDT) zijn er een aantal aspecten die samenhangen met de subjectieve norm. De ZDT is een theorie die veronderstelt dat motivatie afhankelijk is van de vervulling van drie basisbehoeften (Zimbardo, Johnson, en McCann, 2017). De drie basisbehoeften zijn: de behoefte aan autonomie, aan verbondenheid en aan competentie. De behoefte aan autonomie houdt in dat de mens eigen keuzes kan maken en vrij kan handelen (Mulder, 2022). De subjectieve norm kan de keuzes van studenten beïnvloeden, doordat bijvoorbeeld ouders een sterke mening hebben over wat ze willen dat hun kind gaat doen na de studie. Hierdoor kan een student zich minder autonoom voelen of minder autonoom zijn om een eigen keuze te maken. De behoefte aan verbondenheid houdt in dat de mens de drang heeft naar verbondenheid met de omgeving en andere mensen (Mulder, 2022). De subjectieve norm kan ervoor zorgen dat studenten sneller gedrag vertonen wat hun omgeving als 'goed' gedrag ziet. Studenten hebben behoefte aan betrokkenheid, hierdoor gaan ze sneller gedrag laten zien dat hun omgeving als 'goed' gedrag ziet, omdat ze er bijvoorbeeld bij willen horen. Illustratief hiervoor is een afstuderende student die zijn ook afstuderende vrienden zich volop ziet oriënteren op de arbeidsmarkt en op hun toekomst na de studie, hierdoor zó beïnvloed wordt dat hij ditzelfde gedrag zal gaan laten zien aangezien dit gedrag is wat als wenselijk en goed gezien wordt in zijn omgeving.

2.1.3 Waargenomen gedragscontrole

De laatste van de drie factoren die de intentie van gedrag en het daadwerkelijk uitvoeren van gedrag bepaalt, is de waargenomen gedragscontrole. Waargenomen gedragscontrole gaat over in hoeverre iemand denkt dat bepaald gedrag makkelijk is uit te voeren (Boom, 2022). Het gaat er hierbij om, of iemand genoeg vertrouwen heeft in zijn eigen kunnen om een beeld te vormen van wat hij of zij wil doen na de studie. Vanuit de ZDT zijn er een aantal aspecten die gelinkt kunnen worden aan de waargenomen gedragscontrole. Zoals hierboven beschreven bestaat de ZDT uit drie basisbehoeften, één van deze basisbehoeften is de behoefte aan competentie. De behoefte aan competentie houdt in dat de mens de neiging heeft om een goed resultaat neer te zetten. Als iemand positieve feedback ontvangt, dan verhoogt dit de motivatie. Ook gaat er bij de behoefte aan competentie erom of iemand zich bekwaam genoeg voelt om een taak uit te voeren (Mulder, 2022). Het gaat er bij de ZDT om of studenten zich competent genoeg voelen om een keuze te maken na de studie. Hierbij wordt gefocust in welke mate studenten zich bekwaam genoeg voelen voor een vervolgstap na de studie.

Daarnaast zijn er vanuit de SCCT ook een aantal aspecten die gelinkt kunnen worden aan de waargenomen gedragscontrole. Zoals eerder beschreven dienen zelfeffectiviteit, uitkomstverwachtingen en persoonlijke doelen als de basis van de SCCT. Zelfeffectiviteit wordt beschreven als het vertrouwen van iemand over zijn of haar capaciteiten om bepaalde gedragingen of acties uit te voeren (Burga et al., 2020). Het gaat bij de zelfeffectiviteit specifiek over het vertrouwen wat iemand in zichzelf heeft. Hierbij wordt gefocust op welke mate de studenten het gevoel hebben dat ze zelf kunnen ontdekken wat een goede vervolgstap voor hen is na de studie. Daarnaast zijn er vanuit de SCCT een aantal aspecten die samenhangen met de waargenomen gedragscontrole en met name de gedragsintentie die een individu heeft. De theorie beschrijft het stellen van persoonlijke doelen als de intentie die iemand heeft om deel te nemen aan een bepaalde activiteit of om een bepaald prestatieniveau te bereiken. Door persoonlijke doelen te stellen kan het mensen helpen om hun eigen gedrag meer te organiseren en te sturen. (Burga et al., 2020). Het stellen van persoonlijke doelen zal de studenten kunnen helpen om een loopbaaninteresse verder te ontwikkelen en om de gedragsintentie om te zetten naar gedragsverandering.

2.1.4 ASE-model toegepast op eerder onderzoek over loopbaankeuzes

Een eerder onderzoek waarin het ASE-model is toegepast op loopbaankeuzes, is het onderzoek van Gati, Krausz en Osipow (1996). In dit onderzoek onderzochten zij de factoren die de loopbaankeuzes van studenten beïnvloeden. Hieruit kwamen zeven factoren die voor moeilijkheden in de loopbaankeuzes zorgen. De zeven moeilijkheden zijn:

1. Moeilijkheden met het maken van definitieve keuzes
2. Moeilijkheden met het kiezen tussen alternatieven
3. Moeilijkheden met het identificeren van de juiste informatie
4. Moeilijkheden met het inschatten van persoonlijke capaciteiten en interesses
5. Moeilijkheden met het omgaan met onzekerheid van de toekomst
6. Moeilijkheden met het omgaan met de druk van anderen
7. Moeilijkheden met het omgaan met negatieve emoties

Dit onderzoek laat zien welke moeilijkheden studenten ervaren bij hun loopbaankeuzes (Gati et al., 1996). Het ASE-model is relevant voor dit onderzoek, omdat dit model de moeilijkheden kan analyseren en indelen in de drie factoren van het ASE-model. Bij de eerste factor van het ASE-model, de attitude, passen de moeilijkheden met het omgaan met onzekerheid van de toekomst en het omgaan met negatieve emoties. Dit omdat de studenten mogelijk een negatieve houding ervaren ten opzichte van de toekomst en negatieve emoties ervaren als ze bezig zijn met hun loopbaankeuzes. Bij het aspect zelfeffectiviteit passen de moeilijkheden met het maken van definitieve keuzes, het kiezen tussen alternatieven, het inschatten van persoonlijke capaciteiten en interesses en het identificeren van de juiste informatie passen. Deze moeilijkheden passen bij zelfeffectiviteit omdat de student zich misschien niet bekwaam genoeg voelt om een keuze te maken of om de juiste informatie te vinden. Tot slot passen de moeilijkheden met het omgaan met de druk van anderen bij de subjectieve norm, omdat de studenten zich misschien beïnvloeden door de meningen of verwachtingen uit iemand zijn of haar omgeving.

Door de moeilijkheden in te delen in de drie factoren van het ASE-model wordt het in dit onderzoek duidelijker waar de moeilijkheden van de studenten liggen in het loopbaanproces en kunnen op basis hiervan duidelijke aanbevelingen worden gedaan.

2.2 Doelgroep

De kerndoelgroep zijn de vierde en hogerejaars toegepaste psychologie studenten aan de Hogeschool Leiden. Deze doelgroep ligt ongeveer tussen 20 tot en met 25 jaar. Uit het onderzoek van het CBS (2020) is gebleken dat de gemiddelde leeftijd van hbo studenten die afstuderen tussen de 23 en 25 jaar ligt (CBS, 2020). Deze levensfase wordt gekenmerkt door het stellen van hoge verwachtingen en grote dromen, daarnaast wordt

deze fase gekenmerkt door angst en onzekerheid, omdat het leven van deze doelgroep erg onrustig kan zijn en velen van hen geen idee hebben hoe hun leven eruit gaat zien. In deze fase staat onafhankelijkheid centraal. Het is een fase waarin nieuwe mogelijkheden worden ontdekt, vooral op het gebied van werk en liefde. Ook is het een fase waarin iemand zichzelf beter leert kennen (Arnett, 2006).

2.3 Deelvragen

De deelvragen zijn geformuleerd naar aanleiding van het theoretisch kader. De deelvragen zijn opgesteld om uiteindelijk de probleemstelling te beantwoorden. Hieronder volgen de opgestelde deelvragen:

1. In hoeverre weten de studenten wat ze na de studie willen gaan doen en hoe is hun houding tijdens dit proces?
2. In hoeverre speelt de omgeving van de student een rol tijdens het oriënteren van wat ze willen gaan doen na de studie?
3. In hoeverre voelen de studenten zich competent genoeg om een keuze te maken na de studie?

Hoofdstuk 3: Methode

In dit onderzoek is de ruwe data opvraagbaar voor de examinerator. Er is in dit onderzoek gekeken op wat voor manier vierde en hogerejaars TP studenten (Hogeschool Leiden) bezig zijn met hun toekomstbeeld. Voorafgaand was er gekozen om alle interviews face-to-face te houden, maar achteraf zijn er drie van de zeven online gehouden, omdat dit beter uitkwam. De face-to-face interviews zijn afgenomen op de Hogeschool Leiden zelf. De interviews zijn individueel afgenomen. Dit is ten eerste gedaan om de kans te verkleinen dat de studenten sociaal wenselijk zouden antwoorden (Baarda et al., 2018). Tijdens een groepsinterview kan een de situatie zich voordoen dat één van de studenten zijn of haar hele toekomst al heeft uitgestippeld. Dit kan voor een andere student overkomen alsof hij of zij ook al een 'goed' beeld moet hebben. Dit kan ervoor zorgen dat deze student mogelijk een ander, 'perfecter' beeld van zichzelf en haar toekomstbeeld schetst, terwijl hij of zij individueel iets anders 'minder perfect' had geantwoord. Daarbij lijkt een individueel interview passender dan een groepsinterview bij dit onderzoek. Dit aangezien het in dit onderzoek gaat om het keuzeproces over de toekomst van de studenten, wat voor elke student anders zal zijn. Met deze redenen is ervoor gekozen om individuele interviews af te nemen.

De interviews hebben een half gestructureerde opzet gehad. Hierbij liggen alle hoofd- en deelvragen vast, maar is er ruimte om door te vragen op wat de student zegt (Baarda et al., 2018). Deze keuze is gemaakt zodat zowel alle onderwerpen aan bod kwamen in de interviews, maar er ook voldoende ruimte over bleef om door te vragen op interessante antwoorden. Er is tijdens de interviews gebruik gemaakt van een topiclijst, deze topiclijst is te zien in bijlage 4.

Er zijn in totaal zeven interviews afgenomen. In eerste instantie stonden er acht interviews ingepland, alleen heeft er één student afgezegd vanwege privéredenen. Het was lastig om op het laatste moment nog een student te vinden die wilde deelnemen aan het onderzoek gezien het feit dat de studenten zelf bezig zijn met hun afstudeerproject. Er is daarom gekozen om het bij de zeven interviews te laten. Daarnaast is in de interviews het stuk over in hoeverre de studenten het gevoel hebben dat ze het zoekproces zelf kunnen vormgeven weggefallen. Er is daarom gekozen om dit nog aan drie studenten uit te vragen. Hiervoor is gekozen, omdat dit een belangrijk stuk is voor het onderzoek.

De doelgroep in dit onderzoek zijn alle TP-studenten (Hogeschool Leiden) die nu bezig zijn met hun afstudeerproject; het gaat hierbij om alle TP-studenten die momenteel bezig zijn met afstuderen, wat niet betekent dat dit allen vierdejaars TP-studenten zijn. In totaal zijn er 112 TP-studenten die op dit moment bezig zijn met hun afstudeerproject aan de Hogeschool Leiden. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een niet-gerichte selectie steekproef. Dit houdt in dat er gekozen is voor studenten die geen specifieke kenmerken hebben. Hierdoor wordt geprobeerd een zo representatief mogelijk beeld te krijgen van de afstudeerders. Bij de Hogeschool Leiden is er een document met alle afstudeerders hun contactgegevens. Deze lijst met contactgegevens is het steekproefkader (Baarda et al., 2018). Vanuit hier worden er mails gestuurd naar de afstudeerders. De mail die gestuurd wordt is weergegeven in bijlage 3. In de mail wordt er uitleg gegeven over het onderzoek en er wordt gevraagd of deze TP-studenten open staan voor een interview.

3.1 Data-analyse

Na het uitvoeren van de interviews, zijn de interviews getranscribeerd. Na het transcriberen zijn er analyseschema's gemaakt. In deze schema's zijn de interviews eerst helemaal doorgelezen, en er zijn daarna verschillende codes gekoppeld aan tekstfragmenten. Na het coderen is er nog axiaal gecodeerd. Hieruit zijn overkoepelende codes bij elkaar gevoegd en zijn er verschillende hoofdthema's en sub thema's uitgekomen. Hiervoor is een codeboom gemaakt, deze is te zien in bijlage 5. Deze codeboom is relevant voor de resultatenverwerking.

3.2 Betrouwbaarheid en validiteit

Betrouwbaarheid

Bij het houden van de interviews is de student op zijn of haar gemak gesteld, door vriendelijk te zijn, oogcontact te maken en te vertellen dat het gesprek vertrouwelijk is en dat alles gezegd mag worden. Hierdoor is de student op zijn of haar gemak gesteld en dit kan zorgen voor vertrouwen. Dit vertrouwen kan zorgen voor eerlijke antwoorden. Eerlijke antwoorden zorgen voor het verhogen van de betrouwbaarheid.

Vanuit het steekproefkader zijn studenten benaderd met de vraag of zij openstaan voor een interview. De interviews zijn deels gehouden op de Hogeschool Leiden, en deels online. Na het afnemen van de interviews zijn alle interviews getranscribeerd en gecodeerd, zodat alle informatie van de interviews is meegenomen in het onderzoek. Door deze werkwijze wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek versterkt.

De representativiteit van de steekproef is gewaarborgd omdat er gekeken is naar een specifieke doelgroep, namelijk alleen de vierde en hogerejaars TP-studenten aan de Hogeschool Leiden die aan het afstuderen zijn. Er is niet naar alle afstudeerders in heel Nederland gekeken, maar er is gefocust op één studie en op één hogeschool. Hiervoor is gekozen omdat de doelgroep anders te groot werd.

Er zijn zeven interviews afgenomen bij de TP-studenten. Er stonden in eerste instantie acht interviews ingepland, maar één van de studenten is in een laat stadium van het onderzoek afgevallen. Het is op dat moment niet gelukt om een andere student te vinden.

Validiteit

De topiclijst van de interviews is opgesteld aan de hand van het theoretisch kader. Dit zorgt ervoor dat alle belangrijke punten zijn uitgevraagd en dat er niks vergeten is. Door de topiclijst komt alle relevante informatie voor het onderzoek van de studenten naar voren. De validiteit wordt door de topiclijst verhoogd.

Daarnaast is er een testinterview gehouden om te kijken of de topiclijst de juiste resultaten voor het onderzoek zou opleveren. Naar aanleiding van de resultaten van het testinterview is de topiclijst aangepast. Deze aanpassingen in de topiclijst, die aan de hand van de resultaten uit het testinterview zijn doorgevoerd, zorgen ervoor dat de validiteit van het onderzoek wordt verhoogd.

3.4 Ethiek

In dit onderzoek is het van belang dat er een goede kwaliteit wordt geleverd en dat het onderzoek relevant is. Deze aspecten worden nagestreefd door wetenschappelijke bronnen te vinden over het onderwerp, zodat alles goed onderbouwd kan worden. Hierdoor wordt het onderzoek ook relevanter. Er wordt ook kwaliteit geleverd door nauwkeurig en accuraat te werk te gaan. Alle afspraken worden nagekomen en er worden nauwelijks tot geen fouten gemaakt in het onderzoek. Daarnaast worden er interviews gehouden voor dit onderzoek. Tijdens de interviews delen de betrokkenen hun kennis, inzicht en ervaringen. Het is van belang dat dit wordt gerespecteerd, zodat de betrokkenen zich vertrouwd en veilig voelen om vertrouwelijke informatie te vertellen. Hier wordt aangehouden door van tevoren aan te geven dat alles wat besproken wordt tijdens de interviews vertrouwelijk is en dat de student ten allen tijde anoniem is. Er worden geen persoonlijke gegevens van de student gedeeld in het onderzoek. De interviews worden wel opgenomen, maar hiervoor wordt eerst toestemming aan de student gevraagd en de opnames worden alleen gebruikt om te verwerken in het onderzoek. Ook wordt verteld dat de studenten er op elk moment voor kunnen kiezen om niet meer deel te nemen aan het onderzoek en dat deelname aan het onderzoek op volstrekt vrijwillige basis plaatsvindt. Voor de bovenstaande punten is de beroepscode voor psychologen aangehouden (NIP, 2023). Hieronder worden de codes toegelicht waaraan gehouden wordt tijdens het onderzoek:

Artikel 14 zorg kwaliteit

Psychologen zorgen voor een goede kwaliteit van hun beroepsmatig handelen (NIP, 2023).

Artikel 56 respect voor kennis, inzicht en ervaring

Psychologen geven zich rekenschap en respecteren de kennis, het inzicht en de ervaring van de betrokkene (NIP, 2023).

Hoofdstuk 4: Resultaten

Toekomstbeeld na de studie

Vanuit de interviews is gebleken dat het merendeel van plan is om na de studie te gaan werken. Het andere deel heeft als plan om door te studeren. De studenten die willen werken na de studie, geven aan dat ze klaar zijn met het studeren en graag ervaring op willen doen in het werkveld. Op één student na, hebben deze studenten al een duidelijk beeld in welke richting ze willen gaan werken. De andere student wil tijdens het werken gaan testen waar haar interesses liggen.

"Ik wil niet doorstuderen direct na mijn studie, omdat ik het idee heb dat je met doorstuderen, dan moet je je gaan specialiseren en ik weet nog niet zo goed welke richting ik specifiek op wil. Dus ik wil gaan werken en dan kijken hoe ik het vind. En dan, misschien, als ik het niks vind, ga ik wat anders proberen. Dus ja, eigenlijk een beetje testen in het werkveld wat ik wel en wat ik niet leuk vind."

Eén van de studenten wil doorstuderen in een ander vakgebied dan TP. Deze student doet naast de studie TP, nog een andere studie. Zijn toekomstbeeld is meer gefocust op de andere studie.

"Wat betreft mijn toekomstbeeld over het werkveld waarin ik wil gaan werken, gaat dat wel echt bio informatica worden. Voornamelijk wegens het feit dat er meer baankansen in is en meer uitdaging naar mijn idee waar ik interesse in heb."

De andere studenten gaan allemaal een universitaire master doen. Eén van hen heeft de PUM gedaan, dus die gaat gelijk een master op de universiteit volgen. De anderen willen eerst een premaster gaan doen. Na de master heeft het merendeel een duidelijk plan van hoe hun toekomst eruit gaat zien. Eén student geeft aan dat ze na de master wel ziet wat er op haar pad komt.

"Ik wil gewoon die master gaan doen en dan zie ik het wel, gewoon een beetje kijken wat er op mijn pad komt. Ik heb namelijk van heel veel mensen gehoord dat als ze stage lopen bij hun master dat ze dan vaak daar later blijven werken, dat ze dan een baan aangeboden krijgen."

Er is een verband gevonden in hoe lang de studenten bezig zijn met hun toekomstbeeld en in hoeverre ze een plan hebben voor de toekomst na de studie. Drie van de zeven studenten zijn pas dit jaar begonnen met het oriënteren op de toekomst. Deze studenten hebben een minder duidelijk toekomstbeeld dan de overige studenten. De rest van de studenten is al langer bezig met het oriënteren op de toekomst. Eén van de studenten is al sinds groep 8 bezig.

"Ik denk dat dat eigenlijk al is vanaf groep 8, omdat ik wilde naar het Erasmus College. Dat is een daltonschool in Zoetermeer. Waar ik nu ook aan het werk ben en dalton houdt dus gewoon in dat je vooral veel zelfstandig werkt."

De studenten zijn op verschillende manieren bezig om erachter te komen wat ze na de studie willen doen. Bijna alle studenten geven aan dat ze door middel van praktijkervaring erachter zijn gekomen waar hun interesses liggen. Daarnaast geven ze ook aan dat door middel van SLB-lessen of de loopbaan van docenten hen helpt om te ontdekken waar hun interesses liggen. Op dit moment geven de meeste studenten aan dat ze bezig zijn met het bekijken van vacatures of vervolgstudies. Ook geven sommigen aan dat ze door middel van gesprekken met docenten of ouders aan het oriënteren zijn op wat ze hierna willen gaan doen.

Een paar studenten geven aan dat ze het leuk vinden om met de toekomst bezig te zijn en plannen te maken. Deze studenten hebben een duidelijk plan na de studie en vinden het leuk om bijvoorbeeld verschillende vacatures te bekijken. De andere studenten ervaren dit proces als moeilijker. De meesten geven aan dat ze het lastig vinden om te oriënteren, omdat er veel keuzemogelijkheden zijn en dat ze niet goed weten wat er

allemaal mogelijk is na TP. Eén van de studenten gaf aan dat, doordat ze het proces als lastig ervaart, ze soms vastloopt en niet meer bezig is met het oriënteren, omdat ze niet weet wat ze wil na de studie.

"Ik heb het gevoel dat ik soms vast loop, ja, dat ik niet meer bezig wil zijn met wat ik na de studie wil doen, omdat ik gewoon niet goed weet wat ik wil doen en dan denk ik, dan kan ik er beter maar even mee stoppen met nadenken over de toekomst en dan komt dat later wel."

In de interviews geven een paar studenten aan dat zij flexibel zijn en doorzettingsvermogen hebben. Dit zijn twee kwaliteiten die hen kunnen helpen bij het oriënteren op hun toekomst.

"Ja, Ik denk gewoon flexibel zijn dat als het even niet lukt dat je niet de hele tijd daarop moet richten nog steeds. Maar gewoon kijken naar een andere optie."

"Ik denk ook wel doorzettingsvermogen. Dat ik gewoon doorga ook al lukt het even niet, omdat ik gewoon echt graag iets wil doen wat ik leuk vind later."

Het merendeel van de studenten heeft veel zin om klaar te zijn met de studie en de volgende stap aan te gaan. Ze geven aan dat ze ernaar uitkijken om alle aangeleerde vaardigheden tijdens de studie in te kunnen gaan zetten in het werkveld of tijdens een master. Ook geven een paar studenten aan dat ze enigszins gespannen zijn over de toekomst, en één student geeft zelfs aan zich onzeker te voelen als ze over de toekomst nadenkt.

"Om eerlijk te zijn, toen ik alleen TP had, vond ik dat heel beangstigend. Ik wist echt niet wat ik moest doen, ik vond het een hele brede studie, waarbij je net niet de vaardigheden had om fatsoenlijk het werkveld in te gaan."

Hierbij is een verband gevonden in hoeverre de studenten een duidelijk plan hebben na de studie en hun gevoelens ten opzichte van hun toekomst na de studie. De meeste studenten ervaren de studie als erg breed en geven aan dat ze het daardoor moeilijk vinden om erachter te komen wat ze nou echt willen doen na de studie. Wanneer het toekomstbeeld van studenten niet helder is, en er geen duidelijk vervolgplan is, ervaren deze studenten vaker negatieve gevoelens zoals angst dan studenten waarbij wél sprake is van een duidelijk plan hoe na de studie verder te gaan.

Bijna alle studenten geven aan dat stage en praktijkervaringen hebben geholpen bij het vormen van een toekomstbeeld. Dit kan zijn dat er ontdekt is wat ze juist niet willen, maar ook dat er interesses door ontwikkeld zijn en er hierdoor een toekomstplan ontstaan is. Ook geven studenten aan dat hun toekomstbeeld wat ze vóór de praktijkervaringen al hadden, positief versterkt is door het opdoen van stages en andere praktijkervaringen. Aangezien het opdoen van praktijkervaringen van invloed is gebleken op het toekomstbeeld van studenten, en hiermee indirect op de kans om negatieve gevoelens te ontwikkelen, is dit een belangrijk aspect van de opleiding TP.

Omgevingsfactoren

De meeste studenten geven aan dat ze gestimuleerd worden door hun omgeving om na te denken over hun toekomstkeuze. Met hun omgeving worden zowel hun medestudenten, vrienden als ouders bedoeld. Ook wordt met de omgeving de opleiding bedoeld. Veel studenten geven aan als ze zien dat hun omgeving veel bezig is met hun toekomst, dat dit hun dan motiveert om hier ook mee bezig te gaan. Daarnaast geven studenten aan dat ze gemotiveerd worden door de loopbaan van docenten, omdat ze hier inspiratie uit krijgen.

"Ik heb een vriendin. En zij is na het mbo is zij HBO, Social Work gaan doen, en ik zie hoe erg zij het naar haar zin heeft, hoe gemotiveerd zij is en ja, zij heeft echt wel een specifiek toekomstbeeld, ze weet echt wat ze wil. En dit geeft me wel motivatie ook echt

iets te zoeken wat bij mij past. Want ik zie dat dat echt bij haar past. Dat het echt haar ding is. En daardoor wil ik dat dan ook heel graag."

Naast de invloed van vrienden op de toekomstkeuze van de student, wordt deze keuze ook beïnvloed door meningen of overtuigingen van hun ouders. Deze beïnvloeding kan zowel positief als negatief voelen voor de student. Eén student geeft aan dat ze het fijn vindt dat haar ouders veel met haar toekomst bezig zijn, maar tegelijkertijd kan het ook als druk voelen als ze er zoveel mee bezig zijn.

"Mijn moeder wil bijvoorbeeld heel graag dat ik door ga studeren, dus die zit dat ook erg te stimuleren."

Niemand van de studenten geeft aan dat hun omgeving ze zodanig beïnvloedt dat ze een andere keuze maken dan dat ze zelf willen. Ook geven een paar studenten aan dat hun omgeving hen niet stimuleert of beïnvloedt.

"Nee dat ook niet echt. Ze hebben er gewoon niet zoveel verstand van en het maakt ze oprecht niet uit. Ze zijn gewoon heel blij om alles, maar ik heb niet het idee dat ze me echt stimuleren."

Een aantal studenten heeft het idee dat hun ouders een sterke mening hebben over wat ze later willen dat hun kind gaat doen. Voor sommigen werkt dit motiverend tijdens het oriënteren. Doordat hun ouders een beeld hebben en hen daarin stimuleren, krijgen een paar studenten motivatie om met hun toekomst bezig te zijn.

"Ja zeker mijn vader. Die is er wel heel streng in. Die heeft altijd gezegd, je mag best MBO doen, maar dan ga je wel door en nu eigenlijk ook, ga gewoon door. Je kan er alleen maar beter van worden, dus ja daardoor ben ik het zelf ook zo gaan zien. En heeft het juist voor motivatie gezorgd, maar ik kan ook begrijpen dat het voor andere als druk zou voelen, maar dat is bij mij niet echt zo."

Eén van de studenten geeft aan dat het juist irritant is als zijn ouders te veel betrokken zijn bij het keuzeprocess. Deze student geeft aan dat hij het gevoel krijgt dat zijn ouders denken dat hij niet bezig is met de toekomst en dat voelt soms kleinerend. Een andere student geeft aan dat haar ouders een duidelijk beeld hebben van hoe de toekomst eruit moet zien. Dit voelt voor haar als druk. Hierdoor werkt deze beïnvloeding voor haar niet motiverend. Deze druk kan ze wel bespreken met haar ouders, dit kan ervoor zorgen dat de opgelegde druk haar keuzes niet beïnvloedt.

Alle studenten geven aan dat ze niet tevreden zijn over de begeleiding van de opleiding op de vervolgstap na de studie. Het merendeel heeft hier wel behoefte aan. Veel studenten geven aan dat ze de opleiding erg breed vinden en daardoor niet goed weten wat ze met de opleiding kunnen doen. Hierdoor vinden sommigen het ook moeilijker om te bedenken wat ze nou precies willen na de studie.

"Ik vind dat ze wel gewoon beter de opties kunnen uitleggen die je dan kan doen, na TP en wat de mogelijkheden allemaal zijn. Dan heb je gewoon een beter overzicht dan nu, ik vind dat dat wel veel beter kan."

"Ja ik zou op zich wel fijn vinden om meer mogelijkheden te horen van andere sprekers. Dat ze bijvoorbeeld iemand uitnodigen om te kijken hoe haar loopbaan is gegaan na toegepaste psychologie en wat zij allemaal heeft gedaan. Want dat hoor je eigenlijk best wel weinig. En per afstudeerrichting wat dan de mogelijkheden zijn later. Dat heb ik ook altijd wel heel onduidelijk gevonden."

De studenten hebben veel verbeterpunten voor de opleiding als het gaat om de voorbereiding op de toekomst als Toegepast psycholoog. Veel studenten hadden behoefte aan een verplichte bijeenkomst waarin er verteld zou worden wat de mogelijkheden zijn met een diploma TP en welke keuzes er zijn na de studie. De bijeenkomst zou gegeven kunnen worden door gastsprekers, die vertellen over hun

loopbaan na het afronden van de studie TP. Veel studenten benoemen namelijk dat ze behoefte hebben aan oud TP-studenten die vertellen over hun ervaringen na de studie.

"Ze kunnen het ook gewoon heel makkelijk doen door gewoon een pdf-bestand op te zetten met gewoon alle keuzes."

Daarnaast geven een paar studenten aan dat ze zich al eerder willen oriënteren op de toekomst. Sommige studenten zouden misschien andere keuzes hebben gemaakt tijdens de studie, als ze al eerder bezig waren geweest met de toekomst. Eén van de studenten wil graag naar de universiteit na de opleiding. Tijdens de studie heeft ze nooit van de PUM gehoord, de minor waardoor je gelijk na de studie een universitaire master kan volgen, ze geeft aan dat ze dit heel graag had willen weten. Achteraf gezien had ze misschien een andere keuze gemaakt.

"Ik weet wel dat ik echt heel stellig was dat ik die minor wilde volgen. Dus ja, dat weet ik echt niet, als ik het had geweten, denk ik wel, want ik weet al wel een tijdje dat ik naar de uni wilde. In ieder geval dus ja, misschien had ik wel een andere keuze gemaakt."

Eén student denkt dat het zou helpen als de opleiding studentenvacatures onder de aandacht zou brengen, geschikt voor studenten TP. Hij geeft aan dat volgens hem studenten hierdoor al vroeg werkervaring opdoen en ze al vroeg bezig zijn met het ontdekken waar hun interesses liggen.

Zelfeffectiviteit

Alle TP-studenten hebben genoeg vertrouwen in hun toekomst na de studie. Echter, voelt niet iedereen zich bekwaam genoeg voor het werkveld. Vanuit de opleiding voelen bijna alle studenten zich bekwaam genoeg. Maar de meeste voelen zich toch niet helemaal klaar voor het werkveld. Ze geven aan dat dit komt omdat ze meer praktijkervaring op willen doen, sommigen geven ook aan dat het door hun persoonlijkheid komt. Daarentegen geven veel studenten aan dat de opleiding hun voldoende vaardigheden heeft aangeleerd. Maar dat ze wel het idee hebben dat ze nog veel praktijkervaring op moeten doen, om zich echt bekwaam te voelen.

Zoals eerder beschreven is in de interviews het stuk over in hoeverre de studenten het gevoel hebben dat ze het zoekproces zelf kunnen vormgeven weggefallen. Er is daarom gekozen om dit nog aan drie studenten uit te vragen. Een paar studenten geven aan dat ze het lastig vinden om het zelf vorm te geven, omdat ze het moeilijk vinden om te ontdekken wat ze precies willen. Eén van hen geeft aan dat haar ouders zo'n duidelijk beeld hebben voor haar, waardoor ze het lastig vindt om zelf haar keuzeproces vorm te geven. Maar ze heeft wel het idee, ondanks de invloed van haar ouders, dat ze zelf een keuze kan maken. Op het gebied van hun vaardigheden, hebben ze allemaal het idee dat ze competent genoeg zijn om zelf de keuze te maken. De studenten hebben genoeg vertrouwen in hun toekomst na de studie dat het allemaal wel goed komt, maar het keuzeproces zelf vormgeven vinden ze soms nog wel lastig.

Ongeveer de helft van de studenten heeft wel persoonlijke doelen voor na de studie opgesteld, de andere helft heeft geen specifieke doelen opgesteld.

"Nee, niet echt nu. Nu nog niet echt maar. Ja, ik kan me wel voorstellen dat als je gaat werken, dat ik dan wel misschien persoonlijke doelen wil gaan opstellen dat je ook misschien over 5 jaar weer een andere functie wilt gaan doen ofzo, maar op dit moment niet."

"Ik wil mezelf altijd nog verder blijven ontwikkelen, of dat nou is tijdens een baan en dat ik daarbij nog cursussen doe of dat ik er toch nog voor kies om door te studeren. Het maakt me niet uit hoe ik het doe, maar ik me wel graag blijven ontwikkelen."

Hoofdstuk 5: Conclusie

In dit onderzoek is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: "Op welke manier zijn de vierde en hogerejaars TP-studenten (Hogeschool Leiden) die dit jaar afstuderen, bezig met hun toekomst na de studie en welke toekomstbeelden hebben ze?". Om deze vraag te beantwoorden zijn er deelvragen opgesteld. In dit hoofdstuk wordt er eerst antwoord gegeven op deze deelvragen en vanuit daar wordt er antwoord gegeven op de onderzoeksvraag.

Deelvraag 1: "In hoeverre weten de studenten wat ze na de studie willen gaan doen en hoe is hun houding tijdens dit proces?"

Alle studenten in dit onderzoek hebben deels een plan wat ze na de studie willen gaan doen, echter heeft niet iedereen een duidelijk plan. Het merendeel wil gaan werken, maar niet elke student heeft een duidelijk beeld waar ze willen gaan werken. Daarnaast willen een paar studenten doorstuderen, maar ook niet elke student weet wat ze na het doorstuderen wil gaan doen. Echter, geven een paar studenten wel aan dat ze de toekomst als onzeker en beangstigend zien. Dit zijn de studenten waarbij het toekomstbeeld nog niet helemaal duidelijk is.

In de interviews geven de studenten die een duidelijk beeld hebben over hun toekomst na de studie aan dat zij erg flexibel zijn en doorzettingsvermogen hebben. In dit geval komt dit overeen met wat de planned happenstance theorie stelt. Flexibiliteit en doorzettingsvermogen zijn volgens de planned happenstance theorie nodig voor het herkennen, creëren en gebruiken van onverwachte gebeurtenissen als kansen. Dat deze studenten aangeven deze eigenschappen te hebben, kan mogelijk een verklaring vormen waarom zij wel al een duidelijk toekomstbeeld hebben. Op latere leeftijd kan het dus ook nog zijn dat deze studenten onverwachte gebeurtenissen om kunnen zetten in kansen, wat positief kan zijn voor hun toekomst.

De resultaten komen ook overeen met het toekomstgericht denken, wat eerder in het theoretisch kader ook al aan bod is gekomen. Hierin wordt gesteld dat focus op de lange termijn, vaak resulteert in positievere uitkomsten. Uit dit onderzoek blijkt ook weer dat de studenten die de focus leggen op de korte termijn, en op latere leeftijd of in het laatste jaar zijn begonnen met nadenken over de toekomst, een minder duidelijk toekomstbeeld hebben. De éne student uit mijn onderzoek, die al sinds groep acht bezig is met toekomst, en dus meer op lange termijn heeft gekeken de afgelopen jaren, heeft ook een heel duidelijk beeld van hoe hij de toekomst ziet na de studie. Dit laat zien dat op lange termijn toekomstgericht bezig zijn niet hoeft te betekenen dat dit pas tijdens de studie ontstaat, dit proces kan hiervóór al gestart zijn. Daarbij is ook te zien dat de andere studenten die sinds jaar twee of jaar drie bezig zijn met hun toekomstbeeld, ook een duidelijker beeld over hun toekomst hebben dan de studenten die sinds dit jaar pas bezig zijn met het nadenken over de toekomst. Hieruit kan geconcludeerd worden dat studenten die al vroeg bezig zijn met de toekomst na de studie, en meer toekomstgericht denken, een grotere kans hebben om later een duidelijk toekomstbeeld te hebben.

Deelvraag 2: "In hoeverre speelt de omgeving van de student een rol bij het oriënteren van wat ze willen gaan doen na de studie?"

Uit de resultaten blijkt dat het merendeel wordt gestimuleerd door hun omgeving om bezig te zijn met de toekomst. De studenten bij wie de ouders betrokken zijn en zij de studenten op een positieve manier stimuleren om na te denken over de toekomst, hebben over het algemeen een duidelijk beeld van hun toekomst. De studenten bij wie de ouders hen volledig vrij laten in de keuze met betrekking tot plannen voor na de studie, hebben een minder duidelijk beeld van de toekomst. De studenten geven aan dat de invloed van hun ouders motiverend kan voelen. Bij sommigen kan de invloed vanuit ouders als druk voelen, maar deze studenten geven aan dat deze druk niet hun keuzes beïnvloedt. Hieruit kan geconcludeerd worden, dat de omgeving een belangrijke rol kan spelen bij het maken van een keuze na de studie.

Zoals eerder aangegeven is geen van de studenten tevreden over de voorbereiding van de opleiding op de toekomst. Opvallend is dat bijna alle studenten meer behoefte had, of nog steeds heeft, aan deze begeleiding en dat veel studenten niet goed weten wat er allemaal mogelijk is na de studie. Door de kennis te hebben over wat er allemaal mogelijk is na de studie, kan het keuzeproces vergemakkelijkt worden volgens de studenten. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de opleiding een grote rol kan spelen in het keuzeproces van de studenten.

Deelvraag 3: "In hoeverre voelen de studenten zich competent genoeg om een keuze te maken na de studie?"

Vanuit de ZDT wordt gekeken in hoeverre de studenten zich competent genoeg voelen om een keuze te maken na de studie. Zelfeffectiviteit wordt beschreven als het vertrouwen van iemand over zijn of haar capaciteiten om bepaalde gedragingen of acties uit te voeren. De studenten hebben genoeg vertrouwen in hun eigen capaciteiten om hun keuzeproces vorm te geven. Echter, vinden ze het soms lastig om het hele keuzeproces vorm te geven, omdat ze of niet goed weten wat ze willen, hoe dit te bereiken of doordat ze beïnvloedt worden door omgevingsfactoren. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de studenten zich competent genoeg voelen om een keuze te maken na de studie, maar dat het keuzeproces zelf soms als lastig ervaren wordt.

Daarnaast wordt vanuit de SCCT beschreven dat het stellen van persoonlijke doelen de studenten kan helpen om loopbaaninteresses verder te ontwikkelen, én om de gedragsintentie om te zetten naar gedragsverandering. De studenten die een duidelijk plan hebben na de studie, hebben persoonlijke doelen opgesteld. De studenten met een minder duidelijk plan, hebben geen persoonlijke doelen opgesteld.

Onderzoeksvraag beantwoorden

De studenten zijn op vele manieren bezig met hun toekomst na de studie. De meeste studenten komen er via praktijkervaringen achter waar hun interesses liggen. De verschillende toekomstbeelden die de studenten hebben, gaan vooral over werken of doorstuderen. Daarnaast ervaren veel studenten steun vanuit hun omgeving om bezig te zijn met de toekomst en worden ze gestimuleerd om hiermee bezig te zijn. Vanuit de opleiding zijn er een aantal verbeterpunten die het keuzeproces van de studenten kunnen vergemakkelijken. De studenten voelen zich competent genoeg om een keuze te maken na de studie. Echter wordt het keuzeproces wel als lastig ervaren.

Hoofdstuk 6: Aanbevelingen

Aan het begin van dit onderzoek is er door de opdrachtgever de volgende adviesvraag opgesteld: "Wat kan de TP-studenten (Hogeschool Leiden) die in de toekomst gaan afstuderen eventueel helpen om een beter beeld van de toekomst na de studie te krijgen?". Zoals in de conclusie is benoemd, zijn alle studenten ontevreden over de begeleiding vanuit de opleiding van de voorbereiding op de toekomst na de studie. In de interviews hebben de studenten een aantal verbeterpunten voor de opleiding benoemd die kunnen bijdragen aan het keuzeproces voor de toekomst van de studenten. Deze verbeterpunten zijn meegenomen voor het opstellen van de adviezen voor de opdrachtgever.

Eerder oriënteren op toekomst

Eerder in het theoretisch kader is verteld dat focus op de lange termijn, vaak resulteert in positievere uitkomsten. Uit dit onderzoek blijkt dat de studenten die de focus leggen op de korte termijn, en op latere leeftijd of in het laatste jaar zijn begonnen met nadenken over de toekomst, een minder duidelijk toekomstbeeld hebben. Ook geeft vrijwel elke student aan dat ze zich niet kunnen herinneren dat het tijdens de lessen ooit over de toekomst ging, alleen als ze zelf aangaven dat ze hier behoefte aan hadden. De meeste studenten zouden al veel eerder willen oriënteren op de toekomst. Vanuit de theorie wordt ook beschreven, hoe eerder er georiënteerd wordt, hoe groter de kans is op een duidelijk toekomstbeeld.

Het advies voor de opdrachtgever is om tijdens de opleiding samen met de studenten al vroeg te beginnen met het oriënteren op de toekomst. Er wordt geadviseerd om al te beginnen in jaar twee. Tijdens dit jaar zijn er namelijk nog veel contacturen op school en zijn de studenten nog niet bezig met een stage of een minor. Als er voor de stage en de minor al wordt georiënteerd op de toekomst, kunnen de studenten hun stagekeuze of hun minorkeuze beter baseren op wat ze later eventueel willen gaan doen. Het oriënteren in jaar twee kan door middel van een verplichte SLB-les of een aparte module waarin het specifiek gaat over de loopbaanontwikkeling. In deze aparte module staat het ontdekken van iemand zijn of haar interesses centraal, maar ook het pad hoe je daar moet komen.

Gastsprekers

Zoals eerder is beschreven kunnen sociale invloeden de subjectieve norm beïnvloeden en dus indirect een rol spelen bij het maken van loopbaankeuzes. In de resultaten wordt beschreven dat studenten gemotiveerd worden door de loopbaan van docenten, omdat ze hier inspiratie uit krijgen. Daarnaast geven veel studenten aan dat ze het fijn vinden om ervaringen van oud TP-studenten te horen en waarbij ze ook benieuwd zijn over hoe hun loopbaan eruitziet, of heeft gezien. Er wordt daarom aanbevolen om in jaar drie en vier enkele gastsprekers uit te nodigen die ooit de opleiding toegepaste psychologie hebben gedaan. De gastsprekers vertellen dan hoe hun ervaringen waren na de studie, wat ze allemaal hebben gedaan na de studie en wat hen heeft geholpen om erachter te komen wat wel en niet bij hem of haar paste. Achteraf kunnen de studenten eventuele vragen stellen. Er wordt geadviseerd om dit in jaar drie en jaar vier te doen, zodat er elk jaar aandacht wordt besteed aan het bezig zijn met de vervolgstap na de studie.

Bijbanen benoemen tijdens studie

Veel studenten geven aan dat ze door middel van praktijkervaringen erachter zijn gekomen waar hun interesses liggen. Er wordt daarom geadviseerd om tijdens de opleiding meerdere keren TP gerelateerde studenten bijbanen te benoemen, zodat studenten extra werkervaring op kunnen doen en eventueel hun interesses kunnen vergroten of duidelijker krijgen. Het benoemen van deze studentenvacatures kan door docenten worden gedaan, door eens in de zoveel tijd vacatures te plaatsen op DLO.

Vaardigheden aanleren

Vanuit de planned happenstance theorie wordt verteld dat er vijf vaardigheden nodig zijn voor het herkennen, creëren en gebruiken van onverwachte gebeurtenissen als kansen: nieuwsgierigheid, flexibiliteit, doorzettingsvermogen, optimisme en het nemen van

risico's. Om ervoor te zorgen dat de studenten onverwachte gebeurtenissen om kunnen zetten als kansen wordt er aangeraden om tijdens de opleiding meer aandacht te besteden aan deze vijf vaardigheden. Om doorzettingsvermogen te stimuleren kunnen er bijvoorbeeld doelen op worden gesteld. Tijdens de studie wordt veel aandacht besteed aan de positieve psychologie, hierbij kan optimisme worden gestimuleerd door bijvoorbeeld theorie en oefeningen hierover te verwerken in verplichte lesstof in de opleiding.

Vervolgonderzoek

In dit onderzoek is er gefocust op het toekomstbeeld van de studenten. Er wordt aangeraden om een vervolgonderzoek uit te voeren, zodat er meer studenten hun ervaringen kunnen delen. Hierbij wordt aangeraden om tijdens dit vervolgonderzoek dieper in te gaan op de wens van studenten om in de opleiding beter voorbereid te worden op de toekomst na de studie. Het doel van dit vervolgonderzoek zou moeten zijn de tevredenheid van TP studenten te verhogen met betrekking tot begeleiding en voorbereiding op de toekomst na een studie TP.

Hoofdstuk 7: Discussie

In dit hoofdstuk worden zowel sterke punten als minder sterke punten benoemd over de representativiteit, betrouwbaarheid en validiteit.

Tijdens het onderzoek zijn er zeven studenten geïnterviewd. De groepsgrootte is van invloed op de representativiteit van het onderzoek. Elk nieuw interview leverde nieuwe en bruikbare informatie op. Het gevolg is dat het aantal geïnterviewden mogelijk te weinig is om iets te zeggen over alle afstudeerders van TP op dit moment. In de toekomst zouden er meer studenten geïnterviewd moeten worden om de representativiteit van dit onderzoek te verhogen.

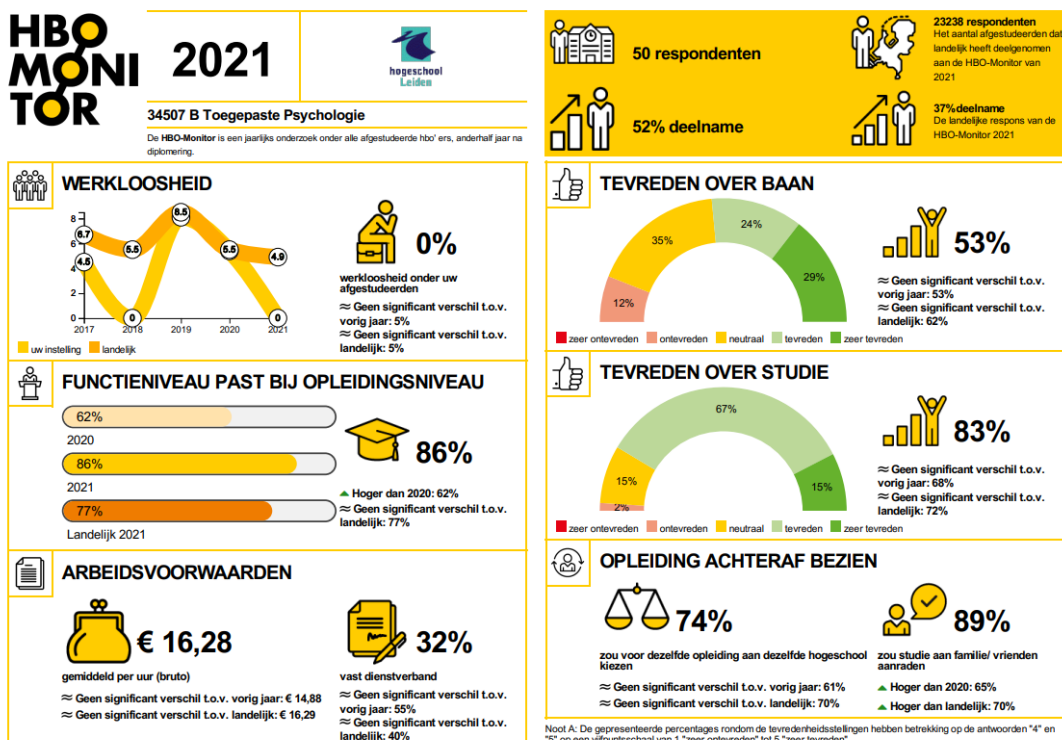
De studenten van dit onderzoek waren vierde of hogerejaars TP studenten. De onderzoeker valt zelf ook binnen deze doelgroep. De studenten waren hier zich bewust van, het kan daardoor zijn dat de studenten hierdoor sociaal wenselijk geantwoord hebben, omdat de onderzoeker in dezelfde situatie zit als zichzelf. Dit kan leiden tot een lagere betrouwbaarheid van het onderzoek. Daarnaast kan het ook positief werken, aangezien de studenten weten dat de onderzoeker in dezelfde fase zit. Hierdoor kan het zijn dat ze zich sneller verbonden voelen met de onderzoeker en is het mogelijk dat ze hierdoor eerlijker geantwoord hebben.

Tijdens de interviews is er gebruik gemaakt van een topiclijst. Hierdoor is het mogelijk dat niet alles volledig is uitgevraagd. Dit kan de validiteit van het onderzoek verlagen. Ook zijn er tijdens de interviews veel persoonlijke verhalen gedeeld van de studenten, waarvan niet alle informatie relevant was voor het onderzoek maar waarop wel is doorgevraagd door de onderzoeker. Dit kan ook zorgen voor een lagere validiteit.

Sterke punten in dit onderzoek is dat alle interviews vertrouwelijk zijn gebleven. Dit heeft de onderzoeker gedaan door de studenten op hun gemak te stellen, door vriendelijk te zijn, te vertellen dat het een vertrouwelijke omgeving is en dat alles anoniem blijft. In dit onderzoek zijn om deze reden nergens gegevens te vinden van de studenten. Een ander sterk punt in dit onderzoek is dat er eerst is gekozen om een testinterview af te nemen. Na dit testinterview zijn er aanpassingen gedaan aan de topiclijst, zodat er meer uit de interviews wordt gehaald. Tot slot is een sterk punt dat er een student heeft deelgenomen aan het onderzoek die ook nog een andere opleiding volgt. Hierdoor heeft deze student de mogelijkheid om de twee opleidingen te vergelijken. De student kan vergelijken of de andere opleiding bijvoorbeeld wel aandacht besteed aan de toekomst na de studie.

Bijlage 1: HBO-monitor

Resultaten van de HBO-monitor uit 2021 gekregen van de opdrachtgever.

INTREDE ARBEIDSMARKT		Hogeschool Leiden		Landelijk	
		2020	verschil	2021	verschil
	Voorbereiding op arbeidsmarkt				
	Tevreden over voorbereiding op beroepsloopbaan	32%	≈	35%	≈
	Opleiding vormt goede basis om te starten op de arbeidsmarkt	41%	≈	33%	≈
	Opleiding vormt goede basis om competenties verder te ontwikkelen	78%	≈	76%	≈
	Aansluiting opleiding en functie				
	Tevreden over voorlichting over beroepsmogelijkheden	28%	≈	20%	≈
	Voldoende/goede aansluiting opleiding en functie	60%	≈	67%	≈
	Functioniveau past bij opleidingsniveau	62%	▲	86%	≈
	Arbeidsmarktsucces				
	Functionierichting past bij opleidingsrichting	71%	≈	60%	≈
	Voldoende/goede benutting van capaciteiten	54%	≈	53%	≈
	Werkloosheid	5%	≈	0%	≈
	Intrede werkloosheid < 3 mnd.	84%	≈	92%	≈
	Bruto uurloon huidige functie	€14,88	≈	€16,28	≈
	Veel carrièremogelijkheden in huidige functie	50%	≈	50%	≈
	Tevreden over huidige functie	53%	≈	53%	≈

▲ Significant hoger dan 2020/Landelijk 2021

▼ Significant lager dan 2020/Landelijk 2021

≈ Geen significant verschil

Noot A: De gepresenteerde percentages rondom de tevredenheidsstellingen hebben betrekking op de antwoorden "4" en "5" op een vijf-puntsschaal van 1 "zeer ontevreden" tot 5 "zeer tevreden".

Noot B: Alle vergelijkingen zijn op basis van statistische significantie (p-waarde < 0.05)

Noot C: "Landelijk" betekent "landelijk vergelijkbaar in termen van opleidingsamenstelling"

Noot D: De gepresenteerde percentages rondom de balansstellingen hebben betrekking op respectievelijk de antwoorden "1" en "2" en "3" en "7" op de zeven-puntsschaal

TERUGBLIK OP DE OPLEIDING		Hogeschool Leiden		Landelijk	
		2020	verschil	2021	verschil
	Studietevredenheid				
	Tevreden over studie in algemeen	68%	≈	83%	≈
	Zou opleiding opnieuw kiezen aan dezelfde hogeschool	61%	≈	74%	≈
	Tevredenheid over opleidingsaspecten				
	Zou opleiding aanraden aan familie/vrienden	65%	▲	89%	▲
	Inbedding van praktijkgericht onderzoek	65%	≈	72%	≈
	Balans in de opleiding				
	Inhoud van de opleiding	65%	≈	80%	≈
	De docenten van de opleiding	83%	≈	85%	≈
	Breedte				
	- te smal	4%	≈	2%	≈
	- te breed	39%	▼	20%	≈
	Diepgang				
	- te weinig	17%	≈	7%	≈
	- te veel	4%	≈	7%	≈
	Moelijkheidsgraad				
	- te laag	4%	≈	7%	≈
	- te hoog	0%	≈	0%	≈
	Verhouding theorie versus praktijk				
	- te theoretisch	7%	≈	2%	≈
	- te praktisch	6%	≈	11%	≈

Bijlage 2: Organisatieomschrijving

Onderzoeksteam Studiesucces bij faculteit toegepaste psychologie en Sociaal Werk is een organisatie die onderzoeken uitvoert op de Hogeschool Leiden. De organisatie bestaat sinds 2011, voor 2018 heette de organisatie nog Bureau Studiesucces. Voorheen heette het nog Bureau Studiesucces, dit is vanaf 2018 is twee teams onderverdeeld. Het ene team houdt zich bezig met de decentrale selectie van de studie en het andere team houdt zich bezig met onderzoeken uitvoeren. Het Onderzoeksteam Studiesucces heeft als doel onderzoek te doen naar voorspellers van studiesucces en interventies te adviseren en evalueren. Het team bestaat normaal gesproken uit twee docenten, op dit moment is er tijdelijk maar één docent. De onderwerpen van de onderzoeken worden meestal zelf bedacht door de docenten. Het team is bezig met het opstellen van een website, maar deze is nog niet online.

Bijlage 3: Mail respondentent

Goedemiddag,

Ik ben Julia Geraads en ik ben net zoals jij bezig met mijn afstudeerproject. Mijn afstudeerproject gaat over het toekomstbeeld van studenten na de studie. Het lijkt me leuk om met jou over dit onderwerp te praten en jouw visie hierop te zien! Ik hoop dat je me wil helpen met mijn opdracht. Als je interesse hebt, vroeg ik me af voordat we in gesprek gaan of jij al een beetje een beeld hebt wat je hierna wil gaan doen. Het gesprek zal ongeveer 45 minuten duren. Het liefst doe ik de gesprek fysiek, maar als dit niet mogelijk is dan kunnen we daar zeker even over nadenken. Alvast bedankt en ik hoor graag van je.

Met vriendelijke groet,

Julia Geraads

Bijlage 4: Topiclijst

Topiclijst		
Categorie	Subcategorie	Eventuele vragen
Introductie	Voorstellen interviewer	
	Doel	
	Tijdsduur	
	Op gemak stellen	
Attitude	Houding ten opzichte van hun toekomstbeeld	- Hoe zie je de toekomst voor je? - In hoeverre heb je een plan na de studie?
	Proces om achter toekomstbeeld te komen	- Sinds wanneer ben je bezig het met nadenken over de toekomst? - Wat heeft geholpen/helpt om erachter te komen? Wat helpt niet? - Welke kwaliteiten kan je inzetten om erachter te komen?
	Gevoelens	- Wat voor gevoelens komen er bij je op als je over de toekomst nadent? - Hoe verwacht je dat de toekomst eruitziet?
Subjectieve norm	Omgevingsfactoren	- In hoeverre heeft de omgeving invloed op jouw keuze? - In hoeverre stimuleert de omgeving jouw keuze? - Ervaar je voldoende steun vanuit je omgeving? - In hoeverre heeft jouw omgeving een beeld over jouw toekomst?
	Opleiding	Ervaar je voldoende begeleiding vanuit de opleiding om je

		voor te bereiden op de toekomst? • Verbeterpunten opleiding/ wat doet de opleiding al goed?
Zelfeffectiviteit	Vertrouwen in jezelf	• Welke eventuele valkuilen zien de studenten in de toekomst? • In hoeverre hebben de studenten vertrouwen in hun toekomst? • In hoeverre voelen de studenten zich bekwaam genoeg om het werkveld in te stappen? • Persoonlijke doelen

Bijlage 5: Codeboom

Houding studenten ten opzichte van hun toekomstbeeld		
Subcategorieën en codes	Citaat	Aantal respondenten
Toekomstbeeld na de studie		
Code: Werken	"Ik dacht er eerst aan om door te gaan studeren, maar ja dat werd hem ook niet echt. Dus ik ben nu wel aan het kijken naar vacatures, naar iets van woonbegeleider of begeleider op een groep lijkt mij wel heel erg leuk".	4
Code: Doorstuderen	"Ja, ik heb me ingeschreven voor de pre-master psychologie aan de Universiteit van Leiden en het is nu even afwachten of ik daaraan mee mag doen".	3
Hoe lang bezig met toekomst		
Code: Dit jaar	"Eigenlijk toen jaar 4 begon, begon ik er wel over na te denken. Hiervoor was ik vooral bezig met stage, nu in jaar 4 komt het allemaal wel heel dichtbij, nog een paar maanden en dan is het al zo ver. Dus eigenlijk wel echt sinds september dat ik ben gaan kijken van wat wil ik, wil ik gaan doorstuderen of wil ik gaan werken".	3
Code: Jaar 2		2
Code: Jaar 3	"Vorig jaar pas eigenlijk aan het eind van het jaar, einde jaar 3, en toen zat ik wel echt na te denken van hoe ik dan daar zou willen komen".	1
Code: Groep 8	"Ik denk dat dat eigenlijk al is vanaf groep 8, omdat ik wilde naar het Erasmus College. Dat is een daltonschool in Zoetermeer. Waar ik nu ook aan het werk ben en dalton houdt dus gewoon	1

	in dat je vooral veel zelfstandig werkt".	
Hoe achter toekomstbeeld gekomen		
Code: SLB-lessen	"Nou laatst hadden we een SLB les, en hierin gingen we kijken wat kan je nou eigenlijk met TP, wel een beetje laat, maar beter dan nooit. Toen gingen we met de klas vacatures opzoeken en dingen opzoeken die je leuk lijkt en ook beziggehouden met normen en waarden en dat soort dingen. Dus sinds die les weet ik een beetje wat me interessant lijkt".	1
Code: Bijbaantjes	"Ik werk dan nu bij Ipse, dat heeft mij ook gewoon heel veel laten zien. Bijvoorbeeld kinderkampen meegedraaid, maar ook juist met de ouderen en dan een meervoudige handicap, maar ook gewoon licht verstandelijke beperking".	2
Code: Stages	"Ik denk toch wel de stages die we hebben gelopen, ook al dacht ik dat op dat moment echt niet hoor, maar achteraf gezien heb ik er wel veel aan gehad, qua gewoon kennis over wat je kan doen".	4
Code: Reflectiemoment	"Maar ook alle reflectieverslagen die je bijvoorbeeld bij SLB moest schrijven. Dus dat vond ik wel goed aan de opleiding, want dat heeft mij wel heel veel geholpen, want ik moest daardoor veel kijken naar mezelf en bedenken van vind ik dit wel echt leuk. Misschien kwam het niet onmiddellijk door, maar uiteindelijk kwam het er wel. Dus ik denk dat al die reflectie momenten uiteindelijk wel hun zegje hebben gedaan".	1
Code: Loopbaan docenten	"En ook wel gewoon wat docenten hebben gedaan. En ik heb het met mijn	1

	Slb'er ook wel veel gehad over hoe haar loopbaan is gegaan. Dus daar haal ik wel wat ideeën van, want het zijn toch mensen met dezelfde interesses".	
Gevoelens		
• Code: Onzeker	"Ja wel een beetje onzeker, omdat ik niet weet wat je hierna kan en wat ik wil, ja echt wel een beetje onzeker".	1
• Code: Veel nadenken	"Ik ben dan heel erg gaan nadenken over het werk, maar niet alleen het werk wat je moet doen, maar bijvoorbeeld ook collega's vind ik belangrijk en de werksfeer en de normen en de waarden van het bedrijf.	1
• Code: Blij	" Ook eigenlijk best wel fijn gewoon. Ik ben wel gewoon klaar om dan bijvoorbeeld straks nog verder te studeren of gewoon te gaan werken, want ik ben ook wel gewoon klaar voor de volgende stap, niet de hele tijd met school bezig zijn. Dat vind ik echt gewoon niet meer leuk".	4
• Code: Spanning	"En ik vind het ook wel spannend om aan die master te beginnen, omdat er natuurlijk een niveauverschil is, dus dan ben ik benieuwd of dat wel aansluit". "Om eerlijk te zijn, toen ik alleen TP had, vond ik dat heel beangstigend. Ik wist echt niet wat ik moest doen, ik vond het een hele brede studie, waarbij je net niet de vaardigheden had om fatsoenlijk het werkveld in te gaan".	2

	Subjectieve norm	
Subcategorieën en codes	Citaat	Aantal respondenten
Invloed omgeving		
• Code: Invloed ouders	"Ja heel erg, mijn moeder wil bijvoorbeeld heel graag dat ik door ga studeren,	3

	dus die zit dat ook erg te stimuleren. En mijn vader heeft zo iets van je moet doen wat je wil gaan doen. Maar de keuze ligt natuurlijk uiteindelijk wel bij jezelf".	
• Code: Geen invloed	"Ik denk het niet. Als ik het met ze erover heb, vinden ze eigenlijk alles wat ik doe prima. Stel, ik zou de bouw in willen, dat zouden ze ook helemaal prima vinden".	2
• Code: Invloed medestudenten	"Ja, als hun gewoon daar over praten, dat ik dan wel meer zin heb of zo in, zeg maar daarna en soms dan bijvoorbeeld ging ik met mijn medestudent praten en dan kwam ik er ook achter dat het niet meer mogelijk is dat je klinische psychologie kan doen. Dat was dan vorig jaar dat ik er dan achter kwam. Toen dacht ik, oh, misschien moet mijn eigen plan ook wel bijstellen. En dan kom je achter dingen waar je zelf dan misschien wat later achter zou komen, dus dat is wel fijn".	2
Stimuleren door omgeving om met toekomst bezig te zijn		
• Code: Omgeving stimuleert heel erg	"Ik heb een vriendin. En zij is na het mbo is zij HBO, social work gaan doen, en ik zie hoe erg zij het naar haar zin heeft, hoe gemotiveerd zij is en ja, zij heeft echt wel een specifiek toekomstbeeld, ze weet echt wat ze wil. En dit geeft me wel motivatie ook echt iets te zoeken wat bij mij past. Want ik zie dat dat echt bij haar past. Dat het echt haar ding is. En daardoor wil ik dat dan ook heel graag".	6
• Code: Omgeving stimuleert niet voldoende	"Nee dat ook niet echt. Ze hebben er gewoon niet zoveel verstand van en het maakt ze oprecht niet uit. Ze zijn gewoon heel blij om	1

	alles, maar ik heb niet het idee dat ze me echt stimuleren".	
Het beeld over de toekomst van zijn/ haar omgeving		
Code: Geen beeld	"Het is vooral als je best doet en je laat zien dat je het echt geprobeerd, maar het lukt dan alsnog niet of er gaat iets mis of wat dan ook, dan is dat niet erg. Als ik niet een goede baan krijg of als ik niet ga doorstuderen. Terwijl ze dat stiekem wel liever hebben dan vinden ze dat niet erg".	3
Code: Wel een beeld	"Mijn moeder wil bijvoorbeeld heel graag dat ik door ga studeren, dus die zit dat ook erg te stimuleren".	4
Voldoende begeleiding vanuit opleiding voor vervolgstap		
Code: Niet tevreden over begeleiding	"Ja ik denk dat dat wel veel beter kan eigenlijk. Want zij hebben wel dan pre universitaire minor, maar, ik denk dat het ook misschien wel aan corona lag, dat wij dat misschien wat minder goed hebben meegekregen dan andere mensen. Maar als ik vind dat ze wel gewoon beter de opties kunnen uitleggen die je dan kan doen, bijvoorbeeld na TP en wat de mogelijkheden allemaal zijn. Dan heb je gewoon een beter overzicht dan nu, en ja dat meer vooral na TP, Ik vind dat dat wel veel beter kan".	7
Code: Wel behoefte gehad aan begeleiding	"Ja ik zou op zich wel fijn vinden om meer mogelijkheden te horen van andere sprekers. Dat ze bijvoorbeeld iemand uitnodigen om te kijken hoe haar loopbaan is gegaan na toegepaste psychologie en wat zij allemaal heeft gedaan.	5

	Want dat hoor je eigenlijk best wel weinig. En per afstudeerrichting wat dan de mogelijkheden zijn later. Dat heb ik ook altijd wel heel onduidelijk gevonden".	
Code: Geen behoefte gehad aan begeleiding	"Ik weet niet of ik er eigenlijk behoefte aan gehad heb. Ik weet dat ik vooral blij ben dat ik het zelf van mezelf weet, maar ik kan me voorstellen dat er genoeg zijn die dat niet weten en dat die er dan wel meer sturing in hadden gewild of meer begeleiding in handen willen krijgen. Ja, dat vind ik eigenlijk wel een lastige om daar echt antwoord op te geven omdat het voor mij niet echt aan de orde is. Ik heb er niet echt onder geleden voor mijn gevoel".	2
Verbeterpunten opleiding		
Code: Gastsprekers	"Dat ze dan gastsprekers uitnodigen en gewoon de opties echt per afstudeerrichting gewoon laten zien van dit kan je doen, dit kan je doen. Zoveel procent kiest dit zoveel procent kiest dat. Dat had ik tenminste echt heel leuk gevonden".	2
Code: Werkgevers of bijbaantjes benoemen	"Nou ja, er zijn natuurlijk genoeg docenten die heel veel werkervaring hebben. Alleen ze delen daarin misschien niet mogelijke werkgevers waarmee je zou kunnen kijken of een bepaalde sector iets is voor je".	1
Verplichte bijeenkomst	"Ik weet niet misschien gewoon zo'n bijeenkomst of zo, dat ze het allemaal alle keuzes die je kan doen na de studie gewoon op een rijtje zetten. Dat ze die bijeenkomst dan wel verplicht maken, zodat iedereen wel komt".	3
Pdf-bestand	"Ze kunnen het ook gewoon heel makkelijk	1

	doen door gewoon een pdf-bestand op te zetten met gewoon alle keuzes".	
Meedenken in proces	"Of niet zeggen dat je alles kan doen en als ik het dan probeer dat idee 10 keer neerschieten en dan opeens wel. Ik snap dat je niet iedereen zomaar elke kant op kan laten gaan en dat ze een bepaalde kwaliteit moeten behouden van het curriculum. Maar wat je wel kan doen is meedenken in het proces, niet zo van, oh ze zeiden nee dus het kan niet en zoek het zelf maar weer uit. Maar vanuit de opleiding zelf iets meer meedenken van, ik vind het een goed idee ik snap waar je naartoe gaat, maar hier en hier zit nog een tekort aan".	1
Eerder oriënteren per afstudeerrichting	"Ik denk veel eerder al oriënteren op de toekomst, ook al zit je pas in het begin van jaar 3 bijvoorbeeld. Misschien omdat je dan al beter kan nadenken over wat voor stage iemand gaat zoeken, dat je al meer gaat bekijken van dit kan je met TP, deze functietitels zijn beschikbaar".	2

	Zelfeffectiviteit	
Subcategorieën en codes	Citaat	Aantal respondenten
Vertrouwen in hun toekomst		
Code: Genoeg vertrouwen in toekomst	"Ja. Dat zit wel goed, denk ik. Ik denk wel dat als ik ergens ga beginnen en ik merk dat het echt niet leuk is dat ik dan wel gewoon verder ga kijken. Want ik wil wel echt iets doen wat ik leuk vind. Daarom wil ik bijvoorbeeld ook specialiseren in iets. Je wil echt later gewoon iets doen wat ik leuk vind, want ik zou het echt zo stom vinden als je dan ergens zit	7

	en dan moet je gewoon elke dag werken. Maar dus ik denk dat dat wel gewoon goed gaat komen".	
Bekwaam genoeg voor het werkveld		
Code: Bekwaam genoeg		6
Code: Niet heel bekwaam	"Qua zelfreflectie en functioneel zijn in een bedrijf op zich wel, alleen ik mis de harde skills zoals ik eerder zei. Ik had niet het idee dat ik nu een werkveld in kon waarin ik echt nuttig ga zijn of een bijdrage ga leveren. Ik kon naar mijn idee een team aansturen, maar dan wist ik niks wat het team daadwerkelijk deed zeg maar. Gewoon puur het mensen sturen en een beetje begeleiden. Misschien een andere kant op wel, dus als ik wat meer in die voettrede was gegaan met bijvoorbeeld sociale innovatie, misschien had ik dan wel het idee gehad dat ik goed voorbereid was, maar nu mwah".	1
Persoonlijke doelen		
Code: Persoonlijke doelen opgesteld		3
Geen doelen opgesteld		4

Literatuurlijst

- Alblas, G., & Wijsman, E. (2013). *Gedrag in organisaties* (6de editie). Noordhoff.
- Arnett, J. J. (2006). A Longer Road to Adulthood. *Oxford University Press eBooks*, 3–26. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195309379.003.0001>
- Baarda, D. B., Bakker, E., Boullart, A., Julsing, M., Fischer, T., Peters, V., & Van Der Velden, T. (2018). *Basisboek kwalitatief onderzoek: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*.
- Bartelink, V. H. M., Zay Ya, K., Guldbrandsson, K., & Bremberg, S. (2019). Unemployment among young people and mental health: A systematic review. *Scandinavian Journal of Public Health*, 48(5), 544–558. <https://doi.org/10.1177/1403494819852847>
- Benders, L. (2022, oktober 17). *Validiteit en betrouwbaarheid vaststellen in je scriptie*. Scribbr. <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-en-betrouwbaarheid-vaststellen-scriptie/>
- BOOM. (2022, 18 januari). *Gedrag beïnvloeden met de 'Theory of Planned Behavior' van Ajzen*. BOOM strategie en communicatie. <https://boomstrategie.nl/model/gedrag-beinvloeden-met-de-theory-planned-behavior-van-ajzen>
- Boerman, P. (2021, 5 oktober). *Masterstudenten vinden zichzelf niet goed genoeg voor de arbeidsmarkt*. Werf&. <https://www.werf-en.nl/masterstudenten-vinden-zichzelf-niet-goed-genough-voor-de-arbeidsmarkt/>
- Brug, J. (2017). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering: een planmatige aanpak*.
- Burga, R., LeBlanc, J., & Rezania, D. (2020). Exploring Student Perceptions of Their Readiness for Project Work: Utilizing Social Cognitive Career Theory. *Project Management Journal*, 51(2), 154–164. <https://doi.org/10.1177/8756972819896697>
- CBS. (2020, 11 november). *Onderwijs - Jaarrapport Integratie 2020*. Onderwijs - Jaarrapport Integratie 2020 | CBS. <https://longreads.cbs.nl/integratie-2020/onderwijs/>
- Gati, I., Krausz, M., & Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 43(4), 510–526. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.43.4.510>
- Haakma, I., Janssen, M., & Minnaert, A. (2018). Need support in students with visual impairments: Comparing teacher and student perspectives. *Frontiers in Education*, 2(71). <https://doi.org/10.3389/feduc.2017.00071>
- Karels, M. (2021, 29 juni). *Motivatatie*. Wij-leren.nl. <https://wij-leren.nl/motivatatie-onderwijs-zelfdeterminatietheorie.php>
- Kim, B., Jang, S. Y., Jung, S. J., Lee, B. R., Puig, A., & Lee, S. Y. (2014). A Moderated Mediation Model of Planned Happenstance Skills, Career Engagement, Career Decision Self-Efficacy, and Career Decision Certainty. *Career Development Quarterly*, 62(1), 56–69. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2014.00070.x>
- Koivisto, P., Vinokur, A. D., & Vuori, J. (2011). Effects of Career Choice Intervention on Components of Career Preparation. *The Career Development Quarterly*, 59(4), 345–366. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2011.tb00074.x>

- Lent, R. W., & Brown, S. S. (2013). Social cognitive model of career self-management: Toward a unifying view of adaptive career behavior across the life span. *Journal of Counseling Psychology*, 60(4), 557–568. <https://doi.org/10.1037/a0033446>
- Levensfasen - Jonge volwassenheid - Medicinfo Encyclopedie. (Z.d.). <https://encyclopedie.medicinfo.nl/levensfasen-jonge-volwassenheid/>
- Merkus, J. (2021, 27 september). *Wat is een topiclijst voor een interview (met voorbeeld)?* Scribbr. <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/voorbeeld-topiclijst-interview/>
- Mertens, E., Siezeng, A. & van Gelder, J.L. Oog in oog met de toekomstige versie van jezelf. *Kind Adolesc Prakt* **21**, 43–45 (2022). <https://doi.org/10.1007/s12454-022-1215-5>
- Mishra, P., & McDonald, K. S. (2017). Career Resilience: An Integrated Review of the Empirical Literature. *Human Resource Development Review*, 16(3), 207–234. <https://doi.org/10.1177/1534484317719622>
- Mulder, P. (2022, 18 mei). *Wat is de zelfdeterminatietheorie (ZDT)? Uitleg en toepassen | ToolsHero*. Toolshero. <https://www.toolshero.nl/psychologie/zelfdeterminatietheorie-zdt/>
- Nationale Onderwijsgids. (2015, 9 juli). “Zestig procent afgestudeerde studenten weet niet wat ze willen worden”. <https://www.nationaleonderwijsgids.nl/hbo/nieuws/28466-zestig-procent-afgestudeerde-studenten-weet-niet-wat-ze-willen-worden.html>
- NIP. (2023, 30 januari). *Beroepscode - NIP*. <https://psynip.nl/beroepskwaliteit/beroepscode/>
- Noij, M. (2019, 18 februari). *Afgestudeerd en totaal niet klaar voor de arbeidsmarkt*. Vox magazine. <https://www.voxweb.nl/nieuws/afgestudeerd-en-totaal-niet-klaar-voor-de-arbeidsmarkt>
- Schwartz, S. J., Côté, J. E., & Arnett, J. J. (2005). Identity and Agency in Emerging Adulthood. *Youth & Society*, 37(2), 201–229. <https://doi.org/10.1177/0044118x05275965>
- Smerecnik, C. S. (2020). *De arbeidsmarktpositie van alumni toegepaste psychologie* [Onderzoeksrapportage]. Fontys Hogeschool HRM en Psychologie.
- Volwassenheid. (Z.d.). ONTWIKKELINGSPSYCHOLOGIE. <https://ontwikkelingspsychologie.weebly.com/volwassenheid.html>
- Zimbardo, P., Johnson, R., & McCann, V. (2017). Psychologie, een inleiding, 8e editie met MyLab NL toegangscode (1ste editie). Pearson Benelux B.V.